

Student Opinions about the Role of Non-Governmental Organizations in Values Education*

Alperen Çalışkan

Muş Alparslan University, Faculty of Education, Muş, Türkiye

ABSTRACT

In this study, it was aimed to determine students' opinions about the role of non-governmental organizations in values education. The study was conducted as a basic qualitative research design. The study group of the research consisted of 35 students who continued their education in two different secondary schools in Gümüşhane and Sakarya provinces in the spring semester of the 2022-2023 academic year and were selected through easily accessible case sampling. In the study, an open-ended question form developed by the researcher was used as a data collection tool and the data obtained were analyzed by content analysis. Following the data analysis, it was determined that the data were collected under five different themes: "place in values education", "contribution to values education", "daily life in values education", "task in values education" and "draft in values education". Based on the findings of the study, it was found that non-governmental organizations contribute more to values education at the point of forming knowledge, consciousness and awareness. In addition, it was concluded that some students emphasized that non-governmental organizations were insufficient in relation to values education and they expected them to be more active.

Keywords: Non-governmental organization, NGO, Values education, Student opinion.

ARTICLE INFO

Article History:

Received:05.09.2024

Received in revised form:09.11.2024

Accepted:15.11.2024

Available online:30.12.2024

Article Type: Research Article

To Cite This Article: Çalışkan, A (2024).

Student Opinions About The Role Of Non-Governmental Organizations In Values Education. *Journal of Individual Differences in Education*, 6(2), 115-128, DOI: 10.47156/jide.1544152

1. Extended Summary

1.1. Introduction

Non-governmental organizations are independent organizations that strive to solve social problems for the benefit of the public without seeking profit. These organizations can operate in various fields, and education is one of those fields. Over the years, it has been observed that non-governmental organizations have increased both their educational activities and their influence on education systems. When the objectives of non-governmental organizations are carefully examined, it is understood that they are related to one or more values. In this respect, one of the subject areas of non-governmental organizations is values and values education. It is obvious that these organizations, which obviously contribute to values education, have a direct and indirect influence on the development of many values of individuals from childhood. It is seen that non-governmental organizations, which come to the forefront by addressing values and values education, provide values

¹ Corresponding author's address: Muş Alparslan University, Faculty of Education, Muş, Türkiye
e-mail: alperenncaliskann@gmail.com

*This study was presented at the "ERPA International Congresses on Education 2023" as an oral presentation

in different ways. However, when the literature was reviewed, it was determined that regarding the issue in question there was not research that deals with the views and opinions of secondary school students, who are the determinants of the future with the values they adopt. Therefore, this research is very important in terms of taking the opinions of secondary school students and thereby providing insights for curriculum and coursebook designers in the coming years, setting an example for non-governmental organizations in the context of values education and guiding new research to be conducted on the subject. In this regard, it was aimed to determine the views of eighth grade students on the role of non-governmental organizations in values education.

1.2. Method

This research was conducted in accordance with the principles of basic qualitative research design, one of the qualitative research methods. The participants of the study consisted of 35 eighth grade students studying in two different secondary schools in Gümüşhane and Sakarya provinces in the spring semester of the 2022-2023 academic year. Since the researcher was acquainted with the teacher / practitioner in both secondary schools, the participants were selected with easily accessible case sampling method from purposive sampling methods. In this study, an open-ended question form developed by the researcher was used to determine the opinions of the students. Students completed this form in approximately 30-40 minutes. The data collected were analyzed utilizing content analysis, which is frequently used in qualitative research. The questions that students are expected to answer in this research are listed as follows:

- What can you say about the place of non-governmental organizations in values education? Why?
- Do you think that the activities organized in non-governmental organizations contribute to values education? What can you say? Why?
- What are the impacts of the values gained in non-governmental organizations on daily life? Why?
- What tasks do you think non-governmental organizations should undertake in relation to values education? Why?
- Design a non-governmental organization in the context of values education and give information about its features.

1.3. Findings

The data of the students participating in the research were divided into five different themes: "place in values education", "contribution to values education", "daily life in values education", "task in values education" and "draft in values education". These themes were analyzed within themselves and various conclusions were reached.

1.4. Discussion and Conclusion

As a result of this research, it was determined that a majority of the students stated that the activities carried out in non-governmental organizations positively affected values education. In this context, it was established that non-governmental organizations contribute to values education more in terms of forming knowledge, consciousness and awareness. It was also observed that some students emphasized that non-governmental organizations were insufficient in the context of values education and they expected them to be more active. In conclusion, it can be said that non-governmental organizations should be a little more effective in terms of values education in connection with their purposes, and that these organizations should be used more in education-training processes.

Sivil Toplum Kuruluşlarının Değerler Eğitimindeki Rolüne İlişkin Öğrenci Görüşleri*

Alperen Çalışkan

Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Muş, Türkiye

ÖZ

Bu çalışmada, sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimindeki rolüne ilişkin öğrenci görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, temel nitel araştırma deseninde yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu, 2022-2023 eğitim öğretim yılının bahar döneminde, Gümüşhane ve Sakarya illerinde bulunan iki farklı ortaokulda öğrenimlerine devam eden ve kolay ulaşılabılır durum örneklemeyle seçilen 35 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen açık uçlu soru formu kullanılmış ve elde edilen veriler içerik analiziyle çözümlenmiştir. Veri analizinin ardından verilerin; “değerler eğitimindeki yeri”, “değerler eğitimine katkı”, “değerler eğitiminde günlük yaşam”, “değerler eğitiminde görev” ve “değerler eğitiminde tasarı” olmak üzere beş farklı temada toplandığı tespit edilmiştir. Araştırmada ulaşılan bulgular neticesinde sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimine daha çok bilgi, bilinç ve farkındalık oluşturma noktasında katkı sağladığı saptanmıştır. Bunun yanında, bazı öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimine yönelik yetersiz olduklarını vurguladıkları ve daha aktif olmalarını bekledikleri sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sivil toplum kuruluşu, STK, Değerler eğitimi, Öğrenci görüşü

MAKALE BİLGİ

Makale Tarihi:

Alındı: 05.09.2024

Düzeltilmiş hali alındı: 09.11.2024

Kabul edildi: 15.11.2024

Çevrimiçi yayımlandı: 30.12.2024

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Bu Makaleye Atıfta Bulunmak İçin:

Çalışkan, A (2024). Sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimindeki rolüne ilişkin öğrenci görüşleri. *Journal of Individual Differences in Education*, 6(2), 115-128, DOI: 10.47156/jide.1544152

1. Giriş

Sivil toplum kuruluşlarında doğrudan ya da dolaylı olarak değerler eğitimi konu edinilmektedir. Bu kuruluşları bilen ve çalışmalarında görev alan bireyler de çeşitli değerleri geliştirme imkanı bulup değer edinimlerini kolaylaştırma olanağına erişmektedirler. Dolayısıyla eğitim öğretim faaliyetlerinde sivil toplum kuruluşlarından yararlanılmasının oldukça etkili sonuçlara yol açabileceği düşünülmektedir. Özellikle sivil toplum kuruluşlarından değerler eğitimi açısından daha etkili bir şekilde istifade etmek ise öğrencilerin görüşlerinin ortaya çıkarılmasıyla mümkündür. Bu nedenle sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimindeki rolüne yönelik öğrenci görüşlerinin tespiti hem kuruluşların değerler eğitimi noktasında kendilerini geliştirmelerine hem de eğitimcilerin kuruluşlardan daha etkin faydalanmalarına yol açacaktır.

Genellikle yerel, ulusal ve uluslararası boyutlarda kalkınma ve yoksulluğu azaltma adına çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşları (Lewis, 2001, s. 1); devlet ve özel sektörün dışında kalarak kar amacı gütmeyen sendika, vakıf ve dernek gibi topluluklardan oluşmaktadırlar (Uğur, 2013, s. 23). Türk Dil Kurumu (2024) tarafından, “Toplumdaki çeşitli sorunları bağımsız olarak ele alıp kamuoyunu bilgilendirme ve aydınlatma görevi yapan, öneriler sunan her türlü birlik.” şeklinde değerlendirilen sivil toplum kuruluşlarının temel amacı da vatandaşların haklarını koruyarak ilke edinilen sosyal refah devleti anlayışının sürdürülebilmesi için devletlere yardımcı olmaktır (Yavaşca, 2021, s. 6). Bu bakımdan sivil toplum kuruluşlarını; halkın yararı için kar amacı taşımadan faaliyetlerde bulunan yerel, ulusal ve uluslararası kuruluşlar olarak özetlemek mümkündür.

* Sorumlu yazar adresi: Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Muş, Türkiye

e-posta: alperenkaliskann@gmail.com

*Bu çalışma “ERPA Uluslararası Eğitim Kongreleri 2023”te sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

21. yüzyılda tüm ülkelerde saygın bir role sahip olan sivil toplum kuruluşları (Lekorwe & Mpabanga, 2007, s. 7) eğitim, kültür ve sağlık gibi çeşitli alanlarda faaliyetlerde bulunmaktadır. Eğitim ise son yıllarda oldukça ön plana çıkmaya başlayan faaliyet alanlarından birisi olmuştur. Bu kuruluşların yıllar içerisinde eğitim alanındaki faaliyetleri hızla çoğaldığı gibi eğitim sistemleri üzerindeki etkileri de artmıştır (Verger, 2019, s. 426). Hatta amacında eğitim cümlesi dahi bulunmayan sivil toplum kuruluşlarının, eğitimle ilgili çeşitli proje ve kampanyalar düzenledikleri görülmüştür. Bu faaliyetlere aile eğitimi, yetişkin eğitimi, kız çocuklarının eğitimi, mesleki eğitim, burs ve yurt olanaklarının sağlanması, okuma yazma kurslarının açılması ve dezavantajlı grupların eğitime ulaşması gibi alanlarda yapılan çalışmalar örnek olarak gösterilebilir (Kahraman, 2018, s. 58).

Farklı alanlarda faaliyet gösterecek de eğitimle iç içe oldukları anlaşılan sivil toplum kuruluşlarının amaçlarına dikkatlice bakıldığında değerler ve değerler eğitimiyle ilişkisinin varlığı fark edilmektedir (Bilici, 2018, s. 1). Toplumun ihtiyaç ve değerlerinin temsilciliği gibi temel felsefeleri bulunan bu kuruluşların (Eraslan & Erdoğan 2015, s. 124); şüphesiz değerlerle bağlantılı olması kaçınılmazdır. Bu durumda, değerlerin temsilcisi konumunda olan bu kuruluşların değer edinimi noktasında öğrencilere önemli fırsatlar sundukları ortadadır.

Değer edinimini kolaylaştıran bu kuruluşların öğrencilerin değer gelişimlerinde doğrudan ya da dolaylı bir şekilde etkili olduğu düşünülmektedir. Örneğin, vatan hizmeti esnasında şehit ya da gazi olan Mehmetçiklerin ailelerine yardım eli uzatmak amacıyla kurulan Mehmetçik Vakfının çalışmalarına katılan öğrencinin, vatanseverlik, yardımseverlik, fedakarlık ve vefa gibi birçok değeri kazanması beklenirken (Çalışkan & Yıldırım, 2022, s. 197); Türk Kızılay Derneğinin gerçekleştirmiş olduğu yardım faaliyetlerinde bulunan öğrencinin yardımseverlik, birlik ve beraberlik, vicdan, dayanışma ve duyarlılık gibi birden fazla değeri geliştirmesi umulmaktadır. Diğer yandan aile ve okulda öğrenilen değerlerin davranışa dönüştürmesinde sivil toplum kuruluşlarından aktif olarak faydalanılma imkanı vardır. Çünkü bu kuruluşların öğrencilere sunduğu yaparak yaşayarak öğrenme fırsatı kalıcılığı arttıracak gibi duyuşsal alan içerisindeki düşünce ve eylemleri etkileyen zihinsel olgular olan değerleri (Demircioğlu & Tokdemir, 2008, s. 71) şekillendirecektir.

Sayıları geçmişten günümüze kadar yüz binleri bulan sivil toplum kuruluşları bireyleri ve toplumları farklı yönlerden etkilemektedirler (Çalışkan & Yıldırım, 2022, s. 183). En son hazırlanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda da çeşitli öğrenme alanlarında değinilen bu kuruluşlara (Milli Eğitim Bakanlığı, 2024, s. 37-115); değerler eğitiminde hak ettikleri ilgi gösterilmemektedir. Ayrıca değerlerin kazanımı noktasında yarar sağlayan bu kuruluşları eğitim açısından inceleyen araştırma (Thapar, 2012; Altay, 2014, Eraslan & Erdoğan, 2015; Eraslan, Erdoğan & Hayran, 2015) sayısı birkaçı geçmemektedir. Ortaokul öğrencilerinin bu konu hakkında düşüncelerini ele alan araştırma ise alan yazınında hiç yoktur. Evrensel ve toplumsal değerleri benimseyerek geleceğin belirleyicileri olacak öğrencilerin görüşleri, bu kuruluşların değerler eğitimindeki rolünün saptanmasında oldukça kıymetlidir. Dolayısıyla bu araştırma, öğrencilerin görüşlerini alarak ilerleyen yıllarda öğretim programı ve ders kitabı hazırlayıcılarına fikir vermesi, ilgili kuruluşlara değerler eğitimi için örnek oluşturması ve yürütülecek yeni araştırmalara rehberlik etmesi bakımından önem taşımaktadır. Bu bağlamda araştırmada, sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimindeki rolüne yönelik sekizinci sınıf öğrencilerinin görüşlerinin neler olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden temel nitel araştırma desenine uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Bu desende, katılımcı bireylerin hayatlarını nasıl yorumladıkları ve ona nasıl anlamlar yüklediklerine odaklanılmaktadır (Merriam, 2018, s. 24). Bu doğrultuda, araştırmada sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimindeki rolüne yönelik sekizinci sınıf öğrencilerinin görüşleri tespit edilmeye, yüklenen anlamlar ve yorumlar ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

2.2. Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarını 2022-2023 eğitim öğretim yılının bahar döneminde Gümüşhane ve Sakarya illerinde bulunan iki farklı ortaokulda öğrenim gören 35 sekizinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmacının her iki ortaokulda uygulayıcı olan öğretmenle de tanışıklığının bulunmasından dolayı katılımcıların seçiminde amaçlı örneklem yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemlerinden yararlanılmıştır. Bu örnekleme yöntemi, araştırmacıya hız ve pratiklik imkânı sağlamanın yanı sıra, yakın ve erişilmesi kolay olan bir durumun seçilmesine olanak tanımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 121).

2.3. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Bu araştırmada, öğrencilerin görüşlerini belirleyebilmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen açık uçlu soru formu kullanılmıştır. Açık uçlu soru formunun geliştirme sürecine alan yazını taranmasıyla başlanmıştır. Ardından araştırmanın amacına uygun oluşturulan sorular taslak forma aktarılmış ve hazırlanan form beş sosyal bilgiler eğitimi alan uzmanına gönderilmiştir. Uzmanların görüşleri çerçevesinde düzenlenen form, amaca uygunluğunun test edilmesi için sekizinci sınıfta öğrenim gören 12 öğrenciye uygulanmıştır. Öğrencilerden gelen olumlu dönütlerden sonra beş soruluk veri toplama aracına son şekli verilmiştir. Bu araştırmada kullanılan sorular aşağıdaki gibidir:

- Sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimindeki yeri hakkında neler söyleyebilirsiniz? Neden?
- Sivil toplum kuruluşlarında düzenlenen etkinliklerin değerler eğitimine katkı sağladığını düşünüyor musunuz? Neler söyleyebilirsiniz? Neden?
- Sivil toplum kuruluşlarında kazanılan değerlerin, günlük yaşama ne gibi yansımaları olmaktadır? Neden?
- Sivil toplum kuruluşlarını, değerler eğitimine ilişkin ne gibi görevleri üstlenmesi gerektiğini düşünüyorsunuz? Neden?
- Değerler eğitimi bağlamında bir sivil toplum kuruluşu tasarlayarak, özellikleri hakkında bilgi veriniz.

Araştırmacı, katılımcılara ulaşabilmek için daha önceden tanışıklığı olduğu iki farklı sosyal bilgiler öğretmeniyle iletişime geçmiştir. Araştırmanın amacı hakkında öğretmenleri bilgilendirmiş ve hazırlanan formu mail yoluyla kendilerine iletmiştir. Öğretmenler ilgili formu inceledikten sonra öğrencilerinin onaylarına sunmuşlardır. Formu doldurmayı kabul eden öğrencilerin katılımlarıyla gerçekleşen veri toplama süreci yaklaşık 30-40 dakika arasında tamamlanmıştır. Tüm bu işlemlerin bitiminde toplanan formlar posta yoluyla tekrardan araştırmacıya gönderilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan veriler, nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan içerik analiziyle çözümlenmiştir. İçerik analizi, insan davranışları üzerinde doğrudan olmayan yollarla çalışmaya imkan tanıyan ve sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan bir tekniktir. Ayrıca içerik analizi, belli ilke ve kurallara uyarak erişilen bir verinin kodlanması ve bu kodlamalardan yola çıkarak içerik kategorilerin oluşturulduğu ve genel verinin özetlendiği hem sistematik hem de tekrarlanabilir teknik olarak da ifade edilebilmektedir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2021, s. 259). Bu bağlamda mevcut araştırmada gerçekleştirilen içerik analizi sonrasında oluşan kodlardan yola çıkarak oluşturulan kategoriler ve temaların raporlaştırılması için öğrencilerin yanıtlarından elde edilen verilerden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Araştırmada doğrudan yapılan alıntılar esnasında, katılımcılara ait kodlamalardan (Ö1 = Öğrenci 1, Ö5 = Öğrenci 5) yararlanılmıştır.

2.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda doğru bilgiye ulaşabilmek için gerekli önlemlerin alınması geçerlik, farklı bir araştırmacının süreci açık ve ayrıntılı biçimde değerlendirilebilmesi ise güvenirlik olarak adlandırılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 297). Bu araştırmada geçerliğin sağlanabilmesi

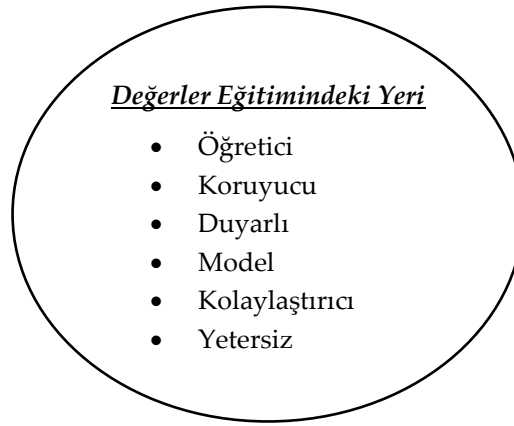
amacıyla ayrıntılı betimlemelerden yararlanılmıştır. Dolayısıyla elde edilen veriler ayrıntılı betimlemelerle aktarılmaya çalışılmıştır. Diğer yandan araştırmacının güvenilirliği için araştırmacı grubunda bulunmayan iki farklı sosyal bilgiler eğitimi alan uzmanına süreç detaylıca açıklanmış ve kendilerinden araştırma sonucunda ortaya çıkan yayını tutarlılık açısından bir bütün olarak değerlendirmeleri talep edilmiştir. Teyit incelemelerinden alınan uzman önerileriyle de araştırma verileri tematik hale getirilerek süreç tamamlanmıştır.

3. Bulgular

Katılımcılardan elde edilen verilerle gerçekleştirilen içerik analizi sonucunda, araştırma bulguları “değerler eğitimindeki yeri”, “değerler eğitimine katkı”, “değerler eğitiminde günlük yaşam”, “değerler eğitiminde görev” ve “değerler eğitiminde tasarı” olmak üzere beş farklı temaya ayrılmıştır.

Değerler Eğitimindeki Yeri

Öğrencilerin, sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimindeki yerine dair görüşleri Şekil 1’de sıralanmıştır.

Şekil 1. Değerler eğitimindeki yeri

Şekil 1’e bakıldığında, öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimindeki yeri temasına yönelik görüşlerinin altı farklı alt başlıkta toplandığı görülmektedir. Bunlar; “*öğretici*”, “*koruyucu*”, “*duyarlı*”, “*model*”, “*kolaylaştırıcı*” ve “*yetersiz*” şeklindedir. Buradan hareketle, öğrencilerin büyük bir bölümünün sivil toplum kuruluşlarında değerler eğitiminin yerine ilişkin olumlu bir görüşe sahip olduğu çıkarımında bulunulabilir.

Öğretici. Öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimindeki yerine yönelik görüşlerinin başında değerleri öğretme açısından önemli bir rol üstlendikleri gelmektedir. Bu durum öğrencilerin; “... Sivil toplum kuruluşları insanlara dürüstlük, adalet gibi değerleri öğreterek iyi bir vatandaş olmalarını sağlar...” (Ö11), “... Sorumluluk gibi temel değerlerimizi bize öğretirler...” (Ö8) ve “Evet sağlar. Çünkü sivil toplum kuruluşları yardım, saygı, empati gibi değerleri destekler ve bize kazandırır...” (Ö33) şeklindeki ifadeleriyle genel olarak özetlenmektedir. Öğrencilerin bu ifadelerinden, sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitiminde öğretici olarak ön plana çıktıkları sonucuna varılabilir.

Koruyucu. Araştırmaya katılan öğrencilerin değerler eğitimindeki yeri için belirttikleri bir diğer görüş, sivil toplum kuruluşlarının değerlerin korunmasında etkin bir konumda olmalarıdır. Bu durum öğrencilerin; “... Değerlerimizin gelecek nesillerce unutulmamasını sağlar.” (Ö13), “... Çünkü onlar değerlerimizi sahip çıkıyor ve onları korumaya özen gösteriyor...” (Ö30) ve “... Bu sayede gelecek nesillerin değerleri unutmazlar. İnsanların temel değerlerinin devam etmesini sağlarlar...” (Ö31) şeklindeki ifadeleriyle açıklanabilmektedir. Öğrencilerin bu ifadeleri, sivil toplum kuruluşlarının değerleri koruyarak gelecek nesillere aktarmada önemli bir misyon taşıdıklarını ortaya koymaktadır.

Duyarlı. Sekizinci sınıf öğrencilerinin sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimindeki yerine ilişkin üzerinde durdukları görüşlerden birisi de değerlere duyarlılık noktasında katkı sağlamalarıdır. Bu durum öğrencilerin; “... Örnek veriyorum Kızılay, yardımlaşma için önemli bir vakıf, bu vakıfta

yaralananlara ve kanı olmayanlara kan veriliyor..." (Ö4), "... Toplumdaki bilinç artar ve olumsuz olaylar daha kolaylıkla engellenebilir..." (Ö9) ve "... Toplumda değerlerin yerini arttırarak yaşamın daha güvenilir ve ahlaklı bir yapıda olmasını sağlar. Dolayısıyla toplumda huzur ortamının sağlanmasını sağlar. Böylece insanlar arasındaki bağı güçlendirerek sorunların azalmasına yardımcı olur." (Ö21) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu bağlamda öğrencilerin ifadelerinden, sivil toplum kuruluşlarının değerlere yönelik duyarlılığı arttırarak toplumsal ahlak, huzur ve güvenlik oluşumuna katkı sundukları bulgusuna ulaşılabilir.

Model-Kolaylaştırıcı. Araştırmaya katılan öğrencilerin "değerler eğitimindeki yeri" için vurguladıkları iki diğer olumlu görüş sırasıyla model ve kolaylaştırıcı olmalarıyla ilgilidir. Bu durum öğrencilerin; "... Bizim de sivil toplum kuruluşlarını örnek alıp yoksullara bağış gibi yardımlar yapmamızı sağlar..." (Ö6) ve "... Sivil toplum kuruluşları adalet ve yardımseverlik gibi değerler için çalışmalar yapıyorlar. Bu durum değerler eğitimi çok daha kolaylaştırıyor." (Ö12) şeklinde ifadeleriyle ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin bu ifadelerinden, sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimi için iyi birer örnek oldukları ve uygulamada kolaylık sağladıkları yönünde bir çıkarımda bulunulabilir.

Yetersiz. Sekizinci sınıf öğrencilerinden gelen dönütler doğrultusunda bir öğrenci sivil toplum kuruluşlarındaki değerler eğitiminin yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Bu durum öğrencinin "Bu tarz kuruluşların değerler eğitiminde önemli bir yerinin olduğunu düşünmüyorum. Sonuçta hayvanlara, kadınlara, çocuklara ve muhtaçlara yardım etmek amacıyla kurulmuş birçok sivil toplum kuruluşu var. Buna rağmen ülkemizde bu tarz konulara verilen önem ve değer yeterli düzeyde değil... Daha fazla kişiye ulaşması gerektiğini düşünüyorum." (Ö35) ifadesiyle ortaya çıkmaktadır. Öğrencinin ifadesinden, sivil toplum kuruluşlarının benimsedikleri değerleri toplumun geneline benimsetme konusunda yetersiz oldukları ve bu konu üzerinde daha fazla düşünmeleri gerektiği neticesine erişebilir.

Değerler Eğitime Katkı

Öğrencilerin, sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimine sağladığı katkılara yönelik görüşleri Şekil 2'de sunulmuştur.

Şekil 2. Değerler eğitimine katkı

Şekil 2'den, öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimine katkısına ilişkin görüşlerinin beş farklı alt başlıkta olduğu anlaşılmaktadır. Bunlar; "bilgilendirici", "destekleyici", "hassasiyet oluşturucu", "yönlendirici" ve "yararsız" olarak sıralanmaktadır. Bu bakımdan öğrencilerdeki genel görüşün, sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimine katkı sunduklarına yönelik olduğu söylenebilir.

Bilgilendirici. Öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimine katkısına yönelik belirttikleri görüşlerin başında bilgilendirici olmaları gelmektedir. Bu durum öğrencilerin; "Katkı sağladığımı düşünüyorum. Bu sayede insanlar değerler eğitimi için birçok konuda bilgileniyor..." (Ö5), "Katkı sağlar. Çünkü bunlar değer eğitiminin fazlasıyla önemli olduğu kuruluşlardır. Sevgi, saygı, adalet, hoşgörü, yardımlaşma ve dayanışma vb. değerleri sivil toplum kuruluşları öğretir..." (Ö20) ve "Evet düşünüyorum. Çünkü küçük yaşta insanın bu değerleri öğrenmesine yardımcı olurlar..." (Ö33) şeklinde ifadeleriyle

genel olarak özetlenmektedir. Öğrencilerin bu ifadeleri, sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimine yönelik bilgi ve bilinç kazandırma noktasında önemli bir misyon üstlendiklerine kanıtlar sunmaktadır.

Destekleyici. Sekizinci sınıf öğrencilerinin sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimine katkısı temasına ilişkin vurguladıkları bir sonraki kapsamlı görüş değerleri desteklemelerine yöneliktir. Bu durum öğrencilerin; “Sivil toplum kuruluşları saygıyı, sevgiyi ve empatiyi desteklerler... Bu nedenle değerler eğitimine çok büyük bir katkı sağlarlar...” (Ö15), “Bu kuruluşların etkinlik düzenleyerek değerler eğitimini desteklerini düşünüyorum...” (Ö26) ve “... Sivil toplum kuruluşları insan haklarını korumaya yönelik destekleyici çalışmalar yaparlar...” (Ö30) şeklinde ifadelerinden anlaşılmaktadır. Öğrencilerin bu ifadelerinden, sivil toplum kuruluşlarının çeşitli değerleri destekledikleri ve bunlara yönelik çalışmalar yapmalarıyla da değerler eğitimine katkı sundukları ortaya çıkmaktadır.

Hassasiyet Oluşturucu. Araştırmaya katılan öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimine katkısına dair ifade ettikleri bir sonraki kapsamlı görüş değerlere yönelik hassasiyet oluşturmalarıdır. Bu durum öğrencilerin; “... Düzenlenen etkinliklerle insanların canlılara karşı önyargısını kırarlar ve vicdan sahibi olmasını sağlarlar. Bu sayede insanların doğaya olan davranışlarını olumlu olarak etkilerler...” (Ö13), “... Lösemi hastalığı olan çocuklara bu kuruluşlar aracılığıyla yardım edilir. Bu da birlik ve beraberliğimizi güçlendirir...” (Ö18) ve “... İnsanlara karşı bakış açımızı değiştirirler. Empati kurmamızı sağlarlar. İnsanlara hoşgörülü davranmamıza katkıda bulunurlar...” (Ö21) şeklinde ifadeleriyle genel olarak özetlenmektedir. Bu ifadelerden, öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimi bağlamında insan davranışlarını olumlu anlamda etkiledikleri görüşüne sahip oldukları bulgusuna ulaşılmaktadır.

Yönlendirici. Sekizinci sınıf öğrencilerinin belirttikleri olumlu görüşlerden birisi de sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitiminde yönlendirici bir görev üstlenmeleridir. Bu durum öğrencilerin; “... Sivil toplum kuruluşları herkese doğruyu yanlıştan ayırmayı gösterir. Bu sayede insanlarımız sorumluluk sahibi ve vatansever vatandaşlar olurlar...” (Ö7) ve “... Çünkü sivil toplum kuruluşları insanların daha doğru davranışlar göstermesine katkıda bulunuyor...” (Ö11) ifadelerinden ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda öğrencilerin ifadelerinden, sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimi noktasında insan davranışlarını olumlu şekilde yönlendirdikleri neticesine varılabilir.

Yararsız. Öğrencilerin bazıları sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimine yeterince katkı sağlamadıkları yönünde görüşlerini ifade etmişlerdir. Bu durum öğrencilerin; “... Sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimine yönelik istenilen düzeyde bilinçlendirme faaliyetinde bulunduğunu düşünmüyorum...” (Ö19), “... Sivil toplum kuruluşlarının saygı, adalet ve anlayış gibi değerleri önemsemediğini görüyorum. Bu değerlerin üstüne daha çok gidilmeli...” (Ö32) ve “Düşünmüyorum. Çünkü değerler üzerinde önemle durduklarını zannetmiyorum...” (Ö34) ifadelerinden oldukça net bir şekilde anlaşılmaktadır. Dolayısıyla buradan öğrencilerin, sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimi üzerinde daha önemle durmaları gerektiğine vurguda buldukları ortaya çıkmaktadır.

Değerler Eğitiminde Günlük Yaşam

Öğrencilerin, sivil toplum kuruluşlarında gerçekleştirilen değerler eğitiminin günlük yaşama olan yansımalarına dair görüşleri Şekil 3’te sunulmuştur.

Şekil 3. Değerler eğitiminde günlük yaşam

Şekil 3 incelendiğinde, öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarında kazanılan değerlerin günlük yaşama yansıma durumlarına dair görüşlerinin beş ayrı alt başlıkta toplandığı fark edilmektedir. Bunlar; “eğitici”, “yardımcı”, “birleştirici”, “dönüştürücü” ve “rahatlatıcı” olarak sıralanmaktadır. Bu doğrultuda öğrencilerin, sivil toplum kuruluşlarında gerçekleştirilen değerler eğitiminin günlük yaşama çeşitli şekillerde yansiyabildiği görüşünde oldukları söylenebilir.

Eğitici. Araştırmaya katılan öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarında gerçekleştirilen değerler eğitiminin günlük yaşama yansımalarına yönelik belirttikleri görüşlerin başında eğitici nitelik taşıması gelmektedir. Bu durum öğrencilerin; “Sivil toplum kuruluşlarında öğrettikleri bilgilerin günlük yaşama yansımaları olur. Çünkü bu kuruluşlarda diğer insanlara daha saygılı olmayı ve çevreyi daha iyi korumayı öğretiyor...” (Ö25), “... Örneğin TEMA’da doğa sevgisi aşılmanmaya çalışılıyor. Bir çocuk doğa sevgisini bu kuruluş sayesinde öğrenebilir...” (Ö26) ve “... Sivil toplum kuruluşlarında insanlar günlük yaşamda kullanacakları empati, saygı ve sevgi değerleri öğrenebilirler...” (Ö31) şeklindeki ifadelerinden anlaşılmaktadır. Öğrencilerin bu ifadeleri, sivil toplum kuruluşlarının günlük yaşamda kullanılan birçok değeri kazandırdıklarını ve sosyal yaşamda eğitici bir rol üstlendiklerini kanıtlar niteliktedir.

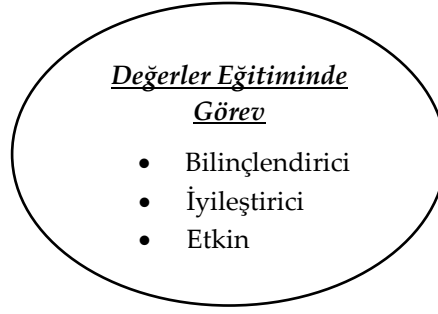
Yardımcı. Sekizinci sınıf öğrencilerinin sivil toplum kuruluşlarında gerçekleştirilen değerler eğitiminin günlük yaşama olan yansımaları için belirttikleri bir sonraki kapsamlı görüş yardımcı konumunda bulunmasıdır. Bu durum öğrencilerin; “... Sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla fakir ülkeden göç etmiş çocuklara yardım edilir...” (Ö1), “Sivil toplum kuruluşlarıyla yoksullara, kimsesizlere yardım eli uzatılır. Onların yiyecek ve barınma gibi ihtiyaçları karşılanır...” (Ö3) ve “... Örneğin Yeşilay ile bir insan sigarayı bırakıp hayatını kurtarılmasına fayda sağlanabilir...” (Ö18) şeklinde ifadeleriyle özetlenebilmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin ifadelerinden, sivil toplum kuruluşlarının günlük yaşamda yardımseverlik değeriyle ön plana çıktıkları ve bazı zararlı alışkanlıktan uzaklaşmayı sağladıkları ortaya çıkmaktadır.

Birleştirici. Araştırmaya katılan öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarında gerçekleştirilen değerler eğitiminin günlük yaşama yansımalarına ilişkin ifade ettikleri bir diğer görüş birleştirici bir nitelik taşımasıdır. Bu durum öğrencilerin; “... Sivil toplum kuruluşları birlik ve beraberliğimizi güçlendirir...” (Ö2), “... Sivil toplum kuruluşlarında kazanılan değerler, toplumda dayanışmayı artırır... Kavga ve kargaşayı önler...” (Ö9) ve “İnsanlar arasındaki dayanışmayı sağlar. Bu durum bizim günlük yaşamımıza yansiyarak aramızdaki bağları güçlendirir...” (Ö13) ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu kapsamda öğrencilerin ifadelerinden, sivil toplum kuruluşlarında kazanılan değerlerin toplumsal dayanışmayı kolaylaştırarak toplum için birleştirici bir unsur taşıdıkları bulgusuna ulaşılmaktadır.

Dönüştürücü-Rahatlatıcı. Öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarında gerçekleştirilen değerler eğitiminin günlük yaşama yansımalarına ilişkin ifade ettikleri diğer görüşler dönüştürücü ve rahatlatıcı bir etki göstermesidir. Bu durum öğrencilerin; “... Sivil toplum kuruluşlarına katılan bireyler çevrelerine katkı verebilir ve toplumsal değişimi sağlayabilirler. Buna hayvana şiddet olaylarının azaltılması örnek gösterilebilir.” (Ö27), “Bu kuruluşlarda yer alan insanlar girdikleri her ortamda bu değerleri uygular ve çevrelerini yönlendirebilir... Bu bir bireyden başlayarak toplumda kelebek etkisi yaratabilir...” (Ö35) ve “Sivil toplum kuruluşlarında kazanılan değerlerle hareket etmek günlük yaşamımızda bizi dini açıdan rahatlatır...” (Ö33) ifadelerinden net bir şekilde anlaşılmaktadır. Öğrencilerin ifadelerinden, sivil toplum kuruluşlarında gerçekleştirilen değerler eğitimiyle toplumsal dönüşümün sağlanabileceği gibi dini açıdan rahatlatıcı bir etkiye erişilebileceği tespit edilmektedir.

Değerler Eğitiminde Görev

Öğrencilerin, sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitiminde ne gibi görevler üstlenmeleri gerektiğine ilişkin görüşleri Şekil 4’te sunulmuştur.

Şekil 4. Değerler eğitiminde görev

Şekil 4'e bakıldığında, öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimi için üstlenmeleri gerektiği görevlere dair vermiş oldukları cevapların üç ayrı alt başlıkta olduğu anlaşılmaktadır. Bunlar; "bilinçlendirici", "iyileştirici" ve "etkin" olarak sıralanmaktadır. Bu doğrultuda öğrencilerin, sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimi için farklı görevler üstlenmeleri gerektiği üzerinde durdukları belirtilebilir.

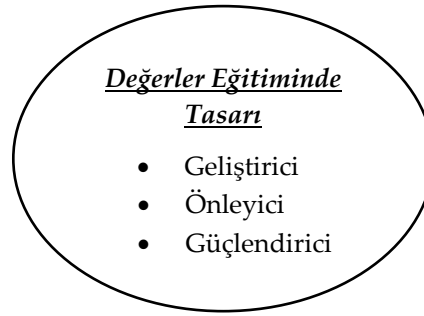
Bilinçlendirici. Araştırmaya katılan öğrencilerin, sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimi için ne gibi görevler üstlenmesi gerektiğine yönelik görüşlerin başında bilinç kazandırıcı bir rol üstlenilmesi gelmektedir. Bu durum öğrencilerin; "... Sivil toplum kuruluşları, insanlara sevgi, saygı, adalet, eşitlik, hoşgörü, yardımlaşma gibi değerleri aşılmalı ve insanları kötü şeylerden korunması için bilinçlendirmelidir..." (Ö18), "Bence, sivil toplum kuruluşları okullara sık sık gelmelidir, toplumu bilinçlendirecek kamu spotları düzenlemeliler ve insanları gönüllü olmaya davet etmelidir..." (Ö20), "... Okullarda değerlerimizi öne çıkaran seminerler yapılmalı ve toplumu bilinçlendirecek kamu spotları düzenlenmeli, insanlar gönüllü olmaya çağrılmalıdır...", (Ö32) ve "... İnsanları değerlerimiz hakkında bilgilendirmek ve daha fazla kişiye ulaşmalıdır. Bunun için okul ve alışveriş merkezleri gibi halka açık ve kalabalık yerlerde konferans ve konuşma yapılmalı..." (Ö34) şeklinde ifadeleriyle net bir şekilde özetlenmektedir. Öğrencilerin bu ifadelerinden, sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimini daha iyi gerçekleştirmeleri ve kendilerini daha iyi anlatabilmeleri için özellikle eğitim kurumlarından başlayarak çeşitli mekanlarda bilgilendirici faaliyetlerde bulunmaları gerektiği ortaya çıkmaktadır.

İyileştirici. Sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimi için ne gibi görevler üstlenmesi gerektiğine ilişkin katılımcılar tarafından vurgulanan bir sonraki kapsamlı görüş iyileştirici bir konumda olmalarıdır. Bu durum öğrencilerin; "... Sivil toplum kuruluşları değerler eğitimini gerçekleştirmek için yardıma muhtaç olan insanlara yardım etmeli ve ihtiyaçlarını karşılamalıdır..." (Ö2), "... Yardımseverlik değeri noktasında muhtaç insanları destekleyerek onların kalpleri kazanılabilir." (Ö12) ve "Sivil toplum kuruluşları insanları, hayvanları ve tarihimizi korumak için değerler eğitimi adına çalışmalar yapabilirler..." (Ö30) ifadeleriyle açıklanabilir. Bu bağlamda öğrencilerin ifadelerinden, sivil toplum kuruluşlarının yardımseverlik değeri başta olmak üzere değerler eğitimine yönelik çeşitli roller üstlenmelerinin gerekliliği ve değerlerin korunması için çeşitli iyileştirici hizmetlerde bulunmalarının önemi belirginleşmektedir.

Etkin. Öğrencilerden birinin ise sivil toplum kuruluşlarının sadece bir değer özelinde daha etkin olmaları gerektiğini belirttiği görülmüştür. Bu durum öğrencinin; "Sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimine yönelik çoğu görevi üstlendiğini düşünüyorum... Fakat adalet konusunda daha fazla ve etkin kuruluşlar olmaları beni mutlu eder." (Ö15) ifadesiyle özetlemektedir. Bu kapsamda öğrencinin ifadesinden, sivil toplum kuruluşlarından adalet değeri noktasında daha etkin olmalarının beklenildiği sonucuna varılmaktadır.

Değerler Eğitiminde Tasarı

Öğrencilerin, değerler eğitimi bağlamında tasarladıkları sivil toplum kuruluşlarına yönelik görüşleri Şekil 5'te sunulmuştur.

Şekil 5. Değerler eğitiminde tasarı

Şekil 5'e bakıldığında, öğrencilerin değerler eğitimi için tasarladıkları sivil toplum kuruluşlarına yönelik görüşleri üçe ayrılmaktadır. Bunlar; "geliştirici", "önleyici" ve "güçlendirici" olarak sıralanmaktadır. Bu kapsamda öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarını değerler eğitimi bağlamında çeşitli şekillerde tasarladıkları belirtilebilir.

Geliştirici. Öğrencilerin, değerler eğitimi bağlamında tasarladıkları sivil toplum kuruluşlarına yönelik görüşlerin başında geliştirici olmaları gerektiği gelmektedir. Bu durum katılımcıların; "Ben bir sivil toplum kuruluşu tasarlasaydım barışı ele alırdım. Barışın ve sıkıntının olmadığı bir toplumda refah seviyesi yükselirdi..." (Ö2), "... İnsanlara saygı duymayı öğreten insanların kişiliklerine saygı göstermeyi öğütleyen ve toplum içinde gösterilmesi gereken davranışlarla ilgili bilgilerin verildiği bir kuruluş olurdu..." (Ö5), "... Yeni neslin kültürel değerlerine daha fazla bağlanması amacıyla bir kuruluş tasarlamak isterdim..." (Ö19), "Eşitlik ve adaletle ilgili bir kuruluş kurmak isterdim. Eşitlik ve adalet arasındaki farkı topluma yansıtması için çalışmalar yapardım..." (Ö21) ve "Değerlerimizi anlatan bir kuruluş kurmak isterdim. Değerlerimizi normal yaşamlarında kullanamayan insanlara bilgi veren bir kuruluş olurdu..." (Ö25) ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu bağlamda öğrencilerin ifadelerinden, sivil toplum kuruluşlarından çeşitli değerleri benimseyerek toplumda daha etkin olmalarını istedikleri sonucuna varılabilir.

Önleyici. Araştırmaya katılan öğrencilerin değerler eğitimi noktasında tasarladıkları sivil toplum kuruluşları için en fazla ifade ettikleri bir sonraki görüş önleyici konumda olmalarıdır. Bu durum öğrencilerin; "İHK: İnsan Hakları Kuruluşu... Bu kuruluşun amacı toplumda olan haksızlıklara, zorbalıklara karşı ses çıkartmak olurdu. Din, dil, ırk gözetmeksizin insanların haklarının savunulduğu bir kuruluştur..." (Ö17), "Kaybolan hayvanlar için arama kuruluşu oluştururdum. Herhangi birinin hayvanı kaybolduğunda hayvanın bulunabilmesi için insanların ulaşabileceği bir kuruluş..." (Ö18), "Sigara, içki, alkol, teknolojik aletler (Bilgisayar, telefon vb.) gibi şeylere bağımlı olmayı engellemeye yönelik bir sivil toplum kuruluşu kurabilirdim..." (Ö23) ve "... İnsan haklarını koruyan, aile içi şiddete karşı, hayvan haklarını savunan, evsiz insanlara yardım eden bir kuruluş tasarlamak isterdim..." (Ö27) ifadeleriyle genel olarak özetlenmektedir. Bu kapsamda öğrencilerin ifadelerinden, sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimi bağlamında toplumsal problemleri engelleyici bir rol üstlenmeleri gerektiği bulgusuna ulaşılabilir.

Güçlendirici. Sekizinci sınıf öğrencilerinin değerler eğitimi için tasarladıkları sivil toplum kuruluşlarına yönelik belirttikleri görüşlerden birisi de güçlendirici faaliyetlerde bulunmalarıdır. Bu durum öğrencilerin; "Ben bir kuruluş kursam adını KALP ATIŞI DERNEĞİ koyardım. Çünkü isterdim ki her türlü yardıma açık bir kuruluş olsun, insanlar isteği şekilde yardımlarda bulunsun. Yani ister ağaç diksin, ister kıyafet yardımı sağlasın isterse de para yardımı yapsın... Şunu derdim: GELİN KALPLERİMİZ BİRLİKTE ATSIN..." (Ö4), "... Savaş olan yerlerde yaşayan insanlar için belirli bir bölge belirleyerek yemek ve kıyafet yardımında bulunan bir kuruluş tasarlardım..." (Ö6) ve "... Herkese yardımı dokunan bir sivil toplum kuruluşu kurmak isterdim..." (Ö16) ifadeleriyle özetlenmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin ifadelerinden, sivil toplum kuruluşlarından değerler eğitimi bağlamında yardımseverlik değerini ön plana çıkararak güçlendirici hizmetlerde bulunmalarının beklenildiği neticesine erişilmektedir.

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimindeki rolüne ilişkin öğrenci görüşlerinin belirlenmeye çalışıldığı bu çalışmada, bulgular beş farklı temada incelenmiştir. Bunlar; "değerler eğitimindeki yeri", "değerler eğitimine katkı", "değerler eğitiminde günlük yaşam", "değerler eğitiminde görev" ve "değerler

eğitiminde tasarı” olarak sıralanmaktadır. Öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimindeki yerine yönelik görüşleri incelendiğinde büyük çoğunluğunun olumlu ifadelerden oluştuğu belirlenmiştir. Bu temadaki görüşler; “öğretici”, “koruyucu”, “duyarlı”, “model”, “kolaylaştırıcı” ve “yetersiz” şeklindedir. Eraslan & Erdoğan (2015, s. 136) tarafından hazırlanan araştırmada da katılımcıların, sivil toplum kuruluşlarındaki değerler eğitiminin yerine yönelik olumlu görüşe sahip oldukları ve bu kuruluşların birer değer olarak algılanmaları gerektiğine dair düşüncelerini paylaştıkları tespit edilmiştir. Ayrıca bu kuruluşların yeni değerler üretebilecek kapasiteye sahip oldukları vurgulanarak, sivil toplum kuruluşlarının Milli Eğitim Bakanlığı ile koordineli çalışması için öneriler geliştirilmiştir. Nitekim alan yazınına bakıldığında, farklı araştırmacıların (Akınar & Özdaş, 2013, s. 112; Altay, 2014, s. 43; Çengelci, 2010, s. 182; Keleş & Özkan, 2018, s. 131; Kurtdede Fidan, 2016, s. 174; Oguro, 2016, s. 4; Selanik Ay, 2016, s. 52) sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimindeki yeri ve önemine ilişkin olumlu değerlendirmelerde buldukları ortaya çıkmaktadır.

Sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimine katkısına ilişkin öğrenci görüşleri “bilgilendirici”, “destekleyici”, “hassasiyet oluşturunca”, “yönlendirici” ve “yararsız” olarak sıralanmaktadır. Etkin bir sivil toplumun varlığının, bireylerin yardımseverlik, sosyal sorumluluk, bilinç ve duyarlılık gibi değerler üzerindeki tutumlarına yüksek ölçüde bağlı olduğu düşünüldüğünde (Keleş & Özkan, 2018, s. 131); bu kuruluşlarda gerçekleştirilen faaliyetlerin değerler eğitimi bağlamında hem bireylere hem de sivil toplum kuruluşlarına önemli katkılar sunduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Ayrıca sivil toplum kuruluşu faaliyetlerinin ders kitaplarında yer almasının dayanışma ve yardımseverlik değerlerinin öğretimine örnek teşkil edebileceğini ifade eden Çengelci (2010, s. 182); öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarındaki etkinliklere katılmasalar dahi sadece faaliyetleri hakkında bilgi almalarının, onlara değerler eğitimi açısından örnek kazanımlar sağlayacağını belirtmektedir.

Sekizinci sınıf öğrencilerinin, sivil toplum kuruluşlarında kazanılan değerlerin günlük yaşama yansıma durumlarına dair görüşleri “eğitici”, “yardımcı”, “birleştirici”, “dönüştürücü” ve “rahatlatıcı” şeklindedir. Sivil toplum kuruluşlarından yararlanmanın öğrenilenlerin gerçek yaşama yansıtılması bağlamında vazgeçilmez bir unsur olarak görülmesi gerektiğini vurgulayan Selanik Ay’ın (2016, s. 51) araştırmasında, öğrenilen bilgilerin günlük yaşamda kullanılması ve yaşam becerileri haline getirilmesinin dünya vatandaşı yetiştirmede ön koşullarından birisi olarak kabul edildiği üzerine değerlendirilmedi bulunulmuştur. Bu bağlamda sivil toplum kuruluşlarının, okullarda kazanılan değerlerin yaşatıldığı kuruluşlar olarak etkin dünya vatandaşlarının yetiştirilmesi noktasında önemli bir konumda oldukları ifade edilebilir.

Sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimine yönelik üstlenmeleri gereken görevlere dair öğrencilerin görüşleri “bilinçlendirici”, “iyileştirici” ve “etkin” olarak tespit edilmiştir. Bu doğrultuda öğrencilerin, sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimi için farklı görevler üstlenmeleri gerektiğini vurguladıkları ifade edilebilir. Kültürel mirası koruma bilincinin yaygınlaşmasında ve katılımcı bireylerin koruma süreçlerine dahil edilmesinde sivil toplum kuruluşlarında tasarlanan projelerin etkili olabileceği belirtilen Türkoğlu & Sayın’ın (2021, s. 224) araştırmasında da bu kuruluşların değerler eğitimine ilişkin farklı görevler üstlenmesi gerektiği üzerinde durulurken aynı zamanda kültürel mirası koruma bilincinin yaygınlaşmasında ve katılımcı bireylerin koruma süreçlerinde yer almasında sivil toplum kuruluşlarında tasarlanan projelerin etkili olabileceği dile getirilmiştir. Farklı bir değişle, çocuklar ve genç nesillere kültür mirası koruma bilincinin aşılmasında sivil toplum kuruluşlarının önemli farkındalıklar sağlayabileceği ifade edilmiştir. Bu bağlamda, sivil toplum kuruluşları tarafından geliştirilen projelerle birlikte çeşitli değerleri kazanmış milli bilince sahip bireylerin yetiştirmesinin mümkün olabileceği söylenebilir.

Öğrencilerin değerler eğitimine yönelik tasarladıkları sivil toplum kuruluşları için belirttikleri görüşler “geliştirici”, “önleyici” ve “güçlendirici” şeklinde sıralanmaktadır. Bu kapsamda öğrencilerin, sivil toplum kuruluşlarını değerler eğitimi bağlamında farklı şekillerde tasarladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarından çeşitli değerleri benimseyerek toplumda daha etkin olmalarını istedikleri, değerler eğitimi bağlamında toplumsal problemleri engelleyici bir konumda bulunmalarını bekledikleri ve yardımseverlik değerini ön plana çıkararak toplumsal

olaylarda güçlendirici bir rol üstlenmeleri gerektiğine inandıkları tespit edilmiştir. Bu konuda Akyüz'ün (2018, s. 159) yürüttüğü araştırmada da devletin yoksullukla mücadele çalışmalarının alternatif ve tamamlayıcısı olarak sivil toplum kuruluşlarının görüldüğü belirtilirken; bu kuruluşların, toplumsal yardımlaşmayı sağlamak, dayanışmayı mümkün kılmak ve sosyal bilinci oluşturmak gibi yoksullukla mücadele konularında sosyal yardımları amaçladıkları ifade edilmiştir. Öğrencilerin de cevaplarının bu yönde oluşması, sivil toplum kuruluşlarının hedeflediği değerlerle öğrencilerin cevapları sonucu ortaya çıkan değerlerin bağdaştığını göstermektedir. Fakat öğrencilerin, tekrardan bu değerler üzerinde durarak sivil toplum kuruluşu tasarısı gereği hissetmeleri, kuruluşlarda bu amaçların yeterince yerine getirilmediği hususunda zihinlerde bir soru işareti oluşturmaktadır. Ayrıca öğrencilerin yanıtlarından hayvanseverlik değerine vurgu yaptıkları anlaşılmıştır. Özellikle “değerler eğitimindeki yeri”, “değerler eğitiminde görev” ve “değerler eğitiminde tasarı” temalarında bu değer üzerinde durulması, sivil toplum kuruluşlarının bu alana yönelik eksikliklerini göstermektedir.

Sonuçta öğrencilerin büyük bir bölümünün sivil toplum kuruluşlarında gerçekleştirilen faaliyetlerin değerler eğitimi olumlu yönde etkilediğini belirttikleri tespit edilmiştir. Bu kapsamda, sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimine daha çok bilgi, bilinç ve farkındalık oluşturma noktasında katkı sağladığı saptanmıştır. Ayrıca bazı öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimi bağlamında yetersiz olduklarını vurguladıkları ve daha aktif olmalarını bekledikleri görülmüştür. Araştırma sonuçlarına bağlı olarak aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- Öğrenciler, sivil toplum kuruluşlarından değerler eğitimine dair okullar başta olmak üzere toplumun farklı kesimlerinde bilgilendirici faaliyetlerde bulunmalarını talep etmişlerdir. Bu talepler eğitimciler ve sivil toplum kuruluşları tarafından dikkate alınmalıdır.
- Sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimine yönelik faaliyetleri daha çok formal öğrenme kapsamında yapılmalıdır.
- Sivil toplum kuruluşlarının değerler eğitimine ilişkin faaliyetleri okullarda afiş, poster vb. araçlarla etkili bir şekilde desteklenmelidir.

Etik Beyanname

Bu araştırmada Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesinde yer alan maddeler çerçevesinde gerçekleştirilmiş olup, herhangi bir etik ihlal durumunun olmadığını beyan ederim.

Çıkar Çatışması Beyanı

Bu araştırmada akademik ya da finansal bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederim.

Bilgilendirilmiş Onam

Araştırmaya katılan tüm bireysel katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alındığını beyan ederim.

Kaynakça

- Akpınar, B., & Özdaş, F. (2013). İlköğretimde değer eğitimine ilişkin öğretmen görüşleri: Nitel bir analiz. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2), 105-113.
- Akyüz, D. (2018, Nisan). *Yoksullukla mücadelede sivil toplum kuruluşları*. 5. Uluslararası Öğrenci Kongresi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Altay, S. (2014). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarındaki değerlerin kazandırılmasında sivil toplum kuruluşlarının üstlenebilecekleri roller*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Bilici, Ş. (2018). *Türkiye’de sosyal bilgiler ile Almanya’da değerler ve normlar derslerinde değer eğitiminin çoklu durum çalışmasıyla karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış doktora tezi), İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E, Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2021). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (30. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

- Çalışkan, H., & Yıldırım, Y. (2022). *Okul dışı ortamlarda değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çengelci, T. (2010). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin bir durum çalışması*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Demircioğlu, İ. H., & Tokdemir, M. A. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: Amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(15), 69-88.
- Eraslan, L. & Erdoğan, E. (2015). Değerler, gençlik ve sivil toplum kuruluşları. *Sakarya University Journal of Education*, 5(2), 122-139.
- Eraslan, L., Erdoğan, E., & Hayran, Y. (2015). Can civilians contribute to education? The impact of non governmental organizations in value education. *International Journal of Academic Research in Education and Review*, 3(4), 87-99.
- Kahraman, H. (2018). *Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının eğitim politikalarına etkileri*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Keleş, M., & Özcan, Y. (2018). Çevreci sivil toplum kuruluşu çalışanlarının sosyal sorumluluk ve özgecilik tutumlarının incelenmesi Ankara ili örneği. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 127-160.
- Kurtdede Fidan, N. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarının geleceğe yönelik değerler eğitimi tasarımları. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 7(22), 161-180.
- Lekorwe, M., & Mpabanga, D. (2007). Managing non-governmental organizations in Botswana. *The Innovation Journal: The Public Sector Innovation Journal*, 12(3), 1-18.
- Lewis, D. (2001). *The Management of non-governmental development organizations: An introduction*. London: Routledge.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (3. Baskı). (Çev. S. Turan). Ankara: Nobel.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2024). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar): Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Oguro, S. (2016). The contribution of non-government organisations to human rights education in Australian schools. *Third Sector Review*, 22(1), 3-24.
- Selanik Ay, T. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarının eğitimde sivil toplum kuruluşlarından yararlanmaya ilişkin görüşleri. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 7(23), 50-68.
- Thapar, R. (2012). A study of values and altruism amongst voluntary and paid workers of non government organizations. *Indian Journal of Positive Psychology*, 3(4), 448-451.
- Türk Dil Kurumu (2024). Türk Dil Kurumu Sözlükleri. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişilmiştir.
- Türkoğlu, İ., & Sayın, E. (2021). Kültür mirası eğitimde STK’ların rolü üzerine bir örnek: “Üsküdar Kültür Mirasını Katılımcı Koruma Projesi” kapsamında ilköğretim öğrencilerine yönelik eğitim programı. *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(23), 211-227.
- Uğur, S., (2013), *Sivil toplum kuruluşlarının sosyal yardım ve sosyal hizmet faaliyetleri*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Verger, A. (2019). Partnering with non-governmental organizations in public education: Contributions to an ongoing debate. *Journal of Educational Administration*, 57(4), 426-430.
- Yavaşca, S. (2021). Sosyal hizmetin savunuculuk rolü bağlamında sivil toplum örgütleri. *Toplumsal Politika Dergisi*, 2(1), 1-10.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.